

PROF. DR. İBRAHİM HALİL TUĞLUK'UN DIVANÇE-İZMİR MÜFTÜSÜ MEHMED SAİD EFENDİ ADLI ESERİ ÜZERİNE

Türker Barış BULDUK*

Geliş Tarihi: Temmuz, 2017

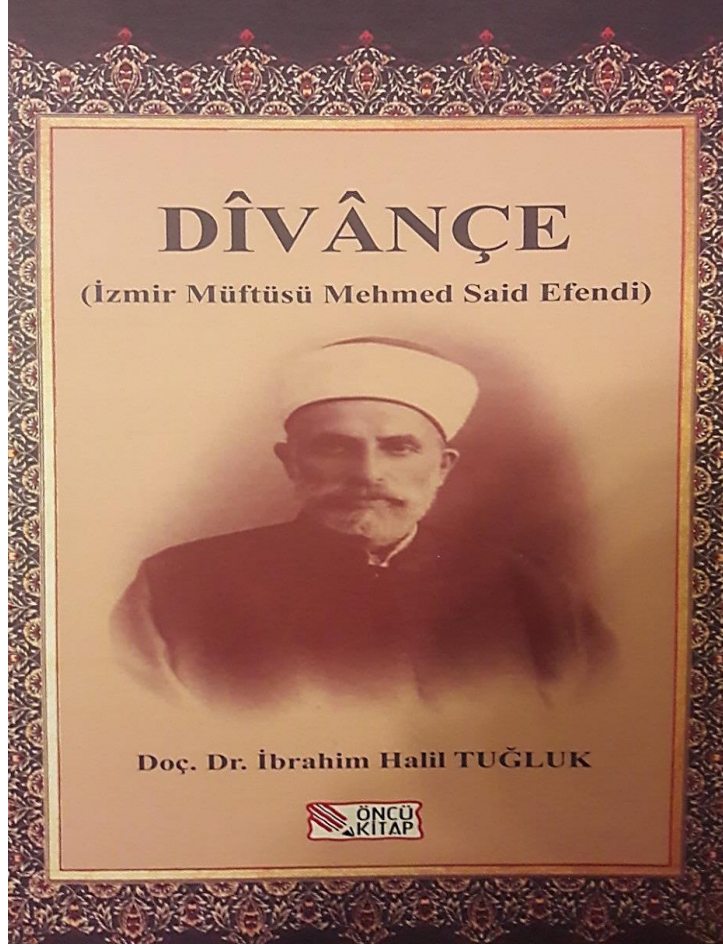
Kabul Tarihi: Aralık, 2017

Divan edebiyatı, yüzyıllar boyu ortaya konulmuş eserlerin vücuda getirdiği büyük bir medeniyetin ürünüdür. Birçok manzum eseri bünyesinde barındıran bu edebiyata Divan edebiyatı denilmesi divanlara ayrı bir önem verildiğindedir.

Divan şiirinde birçok sanatçı bulunmaktadır ve bu sanatçıların yüzyıllara meydan okuyan divanları gönül dünyamızı süslemeye devam etmektedir. Bu büyük ustaların yanında, Divan şiiri tarzını bir şekilde benimsemiş ve bu tarza dair örnekler sunmuş birçok şair bulunmaktadır. Bir divan teşekkül edecek kadar eser vermeyen/veremeyen ya da hayatlarının sadece belli bir döneminde şiir yazdığı için divan oluşturmamayan bu şairler şiirlerini divançe adı verilen küçük şiir mecmuası hâlinde bir araya getirmişlerdir. Osmanlı arşivlerinin tozlu raflarında rastlanılan bu divançeler edebiyat dünyamıza kazandırıldıkça kültür tarihimize yeni bir sayfa daha eklenecektir.

İzmir Müftüsü Mehmed Said Efendi'nin Divançesinin incelendiği bu kitap dört bölümden oluşmaktadır. Kitabın Ön Söz bölümünde yazar Prof. Dr. İbrahim Halil Tuğluk, İstanbul'da Mihran Matbaası'nda 1878'de basılan ve TBMM Kütüphanesi 73-3894 numaraya kayıtlı Divançe'yi incelediğini ifade etmektedir. Yine Ön Söz bölümünde Tuğluk, Mehmed Said Efendi'nin hayatı, aile çevresi, edebî vechesi, ifa ettiği vazifeler ve Tokâdizâde Şekîb Bey, İzmirli İsmail Hakkı Efendi gibi önemli zatların yetişmesindeki rolü bakımından Osmanlı Devletinin son döneminde yetişmiş bir ilim adamının hayatını kaleme almanın ve Divançesini tanıtmalarının öneminden bahsetmektedir.

* Dr.; Millî Eğitim Bakanlığı, turkerbulduk@gmail.com.

Kitabın ilk bölümü “Mehmed Said Efendi, Hayatı, Şahsiyeti, Edebî Kişiliği ve Divançesi” başlığı altında incelenmiştir. Yazar bu bölümde, Mehmed Said Efendi’nin talebesi olan Tokâdîzâde Şekîb Bey’in hocasına dair yazdığı ve Ahenk Gazetesi’nde 11 Eylül 1921’de neşredilen biyografisinden yola çıkarak şair hakkında birtakım bilgiler sunmaktadır. (s.16).

Mehmed Said Efendi’nin İzmir’in köklü bir ailesine mensup olduğu ve kendisinden önce dedesi ve babasının İzmir’de yıllarca müftülük görevini ifa ettiklerini ve bu başarılı görevlerinden ötürü babası Ahmed Şevkî Efendi’nin Mecidiye Nişanı ile taltif edildiği belgesiyle birlikte kitabın devam eden sayfalarında sunulmuştur. (s.19).

Birinci bölümün alt başlığında Mehmed Said Efendi’nin eğitimi ve görevlerinden bahsedilmiş, I. Meclis-i Mebusan’da İzmir Mebusu olarak görev yaptığı, İzmir’in simgesi saat kulesinin açılışına katılarak açılış duasını ettiği ifade edilmiştir. Yine, kendisinden sonra İzmir Müftüsü olan oğlu Mehmet Çelebioğlu Rahmetullâh Efendi’nin Atatürk’ün 29 Ocak 1923’te Latife Hanım ile nikâhını kıyan kişi olduğu belirtilmektedir. (s.21).

Mehmed Said Efendi’nin başarılarından ötürü almış olduğu nişanlar Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nden alınan belgeleriyle birlikte yine birinci bölümde sunulmuştur. (s.27).

Şairin vefatından sonra talebesi Tokâdîzâde Şekîb Bey'in kaleme aldığı yazıda şairin şahsiyetine dair incelikleri görmek mümkündür. Bu yazıda şairin ilmî vukûfiyeti ve mutlak istikametinden bahsedilmiştir. (s.29). Şairin edebî şahsiyetinin bahsedildiği birinci bölümün alt başlığında şairin eserlerinden kesitler sunularak şiirlerindeki eşsiz manalar verilmeye çalışılmıştır. (s.33).

Kitabın devam eden sayfalarında İbrahim Halil Tuğluk, şairin Divançesi hakkında genel bir bilgi vermiş, Divançedeki dil ve üslup özelliklerinden ve şairin kullandığı aruz kalıplarından bahsetmiştir. (s.34-37).

İkinci bölümde İzmir Müftüsü Mehmed Said Efendi'nin Divançesindeki muhteva özellikleri üzerinde durulmaktadır. Mehmed Said Efendi'nin terkiib-i bendindeki sosyal tenkitler kapsamlı bir biçimde ele alınmıştır. (s.41). Şairin, Sultan II. Abdulhamit ve Şeyhülislam Üryânîzâde Esad Efendi için yazdığı kasideler ve terkiib-i bendinde işlediği tipler anlatılmıştır. (s.43).

Üçüncü bölümde şairin Divançesinde bulunan iki kaside, bir terkiib-i bend ve on beş gazelinin çevriyazılı şekline yer verilmiştir. Bu şiirlerin orijinal şekillerini de yazar, eserinin sonunda tıpkıbasım olarak sunmuştur. (s.49-83).

“Ekler” başlığı verilen dördüncü bölümde Mehmed Said Efendi'nin babası İzmir eski Müftüsü Ahmed Şevkî Efendi hakkında Rusçuklu M.Nuri'nin yazdığı ve 1887'de Şûle-i Efkâr'da yayımladığı yazı ile; Mehmed Said Efendi'nin talebelerinden Tokâdîzâde Şekîb Bey'in, hocasının vefatından dolayı kaleme aldığı yazı bulunmaktadır. (s. 85-92). İbrahim Halil Tuğluk, eserinde geçen özel isimleri dizin şeklinde ayrıca sıralamıştır. (s. 93).

Şiir ağırlıklı ve derin anlamlar taşıyan ve XIII. yüzyılda başladığı kabul edilen Divan edebiyatı, en nitelikli eserlerini XVI. ve XVII. yüzyıllarda vermiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun her anlamda zirvede olduğu bu yüzyıllar edebî eserlere de yansımıştır. XVIII. yüzyıldan itibaren imparatorluğun gerilemesi ve buna bağlı olarak yenileşme hareketleriyle yönünü batıya dönmesi edebî âlemde de karşılık bulmuş ve Divan edebiyatı yerini yavaş yavaş Batı etkisinde gelişen yeni bir edebî anlayışa bırakmıştır. İzmir Müftüsü Mehmed Sait Efendi'nin Divançesi bu anlamda Divan edebiyatının son dönemlerinde yazılmış nitelikli eserlerden biridir. Eser her ne kadar şairin belli bir dönemine ait şiirleri ihtiva etse de gerek şairin ve gerekse şiirlerinin Divan edebiyatının derinliği içerisinde yerini alması bakımından edebiyatımızda önemli bir yer teşkil etmektedir. Divançe, okurun XIX. yüzyıldaki sosyal hayatı, tarihî bazı şahsiyetleri tanıması açısından da önemli bir işleve sahiptir. Divan şiirinin XIX. yüzyıldaki değişim çizgisini takip etmek ve İzmir Müftüsü Mehmed Sait

Efendi'nin edebî yönü hakkında bilgi sahibi olmak isteyenler için Divançe başvurulması gereken bir kaynaktır.

Kültürel değerlerimizin yaşatılmasında bu tip eserlerin bulunup bugünkü ortak Türkçeye kazandırılmasının rolü büyüktür. İşte bu kültürel değerlerimizden biri olan Divançeyi okumamıza ve Mehmed Sait Efendi'yi tanımamıza vesile olan İbrahim Halil TUĞLUK'a teşekkür ediyorum.